

зета», №36 (534) 2016 09 вересня, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kmp.ua/ua/analytics/press/konkurentana-polityka-yes-ta-ukrayinska-yevrointegratsiya/>

16. *Борисенко З. М.* Конкурентна політика держави як фактор розвитку економіки України. – Київ : Таксон, 2004. – 607 с.

17. *Александр Данилюк* Я не поклонник идеи индустриальных парков – министр финансов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finance.liga.net/economics/2016/10/19/news/50217.htm>

18. *Г. Вышинский.* В Украине создают внутренние офшоры. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/opinion/vyshlinskiy/v-ukraine-sozdajut-vnutrennie-ofshory-zametki-ekonomista-260256.html>

19. *Тарас Качка.* Пільги для індустріальних парків. Чому вони можуть призвести до проблем в експортерів. / Європейська правда 23 листопада 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/10/28/7056572/>

20. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1555-18> .

УДК 338.242

Г.Б. Січиокно

аспірант,

Університет економіки та права «КРОК»

Формування економічної безпеки держави в сучасних умовах

Визначено основні елементи архітекτονіки поняття «економічна безпека» та наведено його визначення. Розглянуто зміст діяльності в сфері економічної безпеки та базові принципи побудови «української моделі» економічної безпеки. Запропоновано основні напрями її формування в нинішніх умовах.

Ключові слова: економічна безпека держави, внутрішні та зовнішні загрози, концепція економічної безпеки, стратегія економічної безпеки.

Г.Б. Сичиокно

аспірант,

Університет економіки та права «КРОК»

Формирование экономической безопасности государства в современных условиях

Определены основные элементы архитектоники понятия «экономическая безопасность» и приведено его определение. Рассмотрено содержание деятельности в сфере экономической безопасности и базовые принципы построения «украинской модели» экономической безопасности. Предложены основные направления ее формирования в нынешних условиях.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, внутренние и внешние угрозы, концепция экономической безопасности, стратегия экономической безопасности.

H.B. Sichyokno
Postgraduate Student,
«KROK» University

Formation of the state economic security in modern conditions

The main elements of the architectonics of the concept of «economic security» are identified and its definition is given. The content of activity in the sphere of economic security and the basic principles for the construction of the «Ukrainian model» of economic security are considered. The main directions of forming the economic security of the state today are proposed.

Keywords: *state economic security, the system of economic security, internal and external threats, the concept of economic security, the strategy of economic security.*

Постановка проблеми

В умовах сучасного соціально-економічного розвитку України все дедалі складніше і більш суперечливо розвиваються явища і процеси, що пов'язані з економічною безпекою, яка складає основу державного суверенітету.

Світовий досвід свідчить, що державне управління органічно входить в цілісну систему, як би вона не називалася. Державні і ринкові регулятори впливають на оптимізацію структурних елементів регулювання економіки, а також діяльність конкретних суб'єктів економічної безпеки. Їх місце і роль визначаються економічною та соціальною доцільністю, ефективністю їх взаємодії.

Основою інтеграції суспільства буде становлення змішаних форм власності, економічних відносин, методів і структур управління, владних та інших функцій держави.

На наш погляд, Україна покликана відкрити двері в нову еру цивілізації, що не протистойть соціальним ідеалам, якщо їх сприймати як діалектичний процес піднесення народу за якісними критеріями їх життєдіяльності на новому витку розвитку. Такий фундаментальний ланцюг перетворення суспільної системи з її інтеграцією в нову цілісність, потребує досягнення якісно нового рівня духовності, культури, науки, соціально-економічної політики, державності і міждержавних зв'язків, цивільного права, господарських механізмів – регуляторів економічних процесів і відносин.

Новітнє тут полягає у створенні такого підходу до забезпечення економічної безпеки України, який буде орієнтований на різноманіття суспільства, на державність, функцією якої є забезпечення пріоритету особистості і конкретного суб'єкта господарювання, а також змішаних соціально-економічних відносин і структур. Матеріально-технічна основа такого суспільства – найсучасніша техніка і технологія, високоорганізована наука і професійні кадри у всіх сферах життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблеми економічної безпеки держави обговорювалися в роботах багатьох вчених. Зокрема, В. С. Загашвілі [8], Е. Г. Кочетов [11], І. Фаминський [22], розглядають проблеми економічної безпеки, що пов'язані з лібералізацією економіки, переходом на геоекономічні орієнтири розвитку, а також у зв'язку з включенням в світову економічну систему.

А. Орлов [16] та А. Скопин [20] у своїх роботах акцентують увагу на валют-

них, фінансових, грошово-кредитних, зовнішньоекономічних, регіональних, соціальних аспектах економічної безпеки країни. О. Пороховський проаналізував роль державного регулювання ринкового механізму при забезпеченні національної економічної безпеки [17].

Є. Бухвальд, Н. Гловацька, С. Лазуренко розглядають чинники, критерії, показники економічної безпеки [2]. В. Тамбовцев [21], С. Ликшин і А. Свиначенко [13] характеризують зміст об'єкта, загрози, методи забезпечення економічної безпеки.

Істотний внесок у розробку цієї проблематики внесли українські вчені-економісти, серед яких: П. Д. Біленчук, Ф. М. Медвідь [1], І. М. Дегтяр [4], Л. О. Птащенко [19], О. Ю. Шевченко [24], О. В. Левчук [12], В. І. Мунтіян [15], О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожий [14], І. В. Голіков [3], В. А. Предборський [18] та інші.

Проте дослідження, в яких розглядаються питання формування економічної безпеки держави в умовах сьогодення, потребують додаткової уваги.

Невирішені раніше частин загальної проблеми

Питання щодо формування економічної безпеки держави в нинішніх умовах не можна вважати остаточно розробленими. Потребують додаткового вивчення базові принципи та підходи до побудови «української моделі» економічної безпеки, а також визначення основних напрямів її формування в тих нових економічних умовах, що склалися.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є визначення змісту діяльності в сфері економічної безпеки, базових принципів побудови «української моделі» економічної безпеки та розробка основних напрямів її формування в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Незважаючи на загальну для всіх країн увагу до економічної безпеки, пріоритети країн в цій сфері розрізняються залежно від умов, в яких знаходиться та чи інша держава, а також від тієї ролі, яку вона відіграє на світовій арені. В якості загальних компонентів економічної безпеки можна виділити підтримку державного суверенітету, саморозвиток держави, її роль у міжнародному поділі праці, світовій торгівлі тощо.

Статтею 17 Конституції України прямо передбачено, що поруч із захистом суверенітету і державної цілісності України, «забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу» [10].

Деякі з вчених розглядають економічну безпеку через призму внутрішніх та зовнішніх загроз.

Так, В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько визначають економічну безпеку як «...такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави» [6].

О. В. Левчук економічну безпеку визначає як «...стан захищеності економіки країни від внутрішніх та зовнішніх загроз» [12].

Проте, з нашої точки зору, в науковій літературі недостатньо уваги приділяється аналізу системи внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці, питанням їх впливу та взаємодії суб'єктів безпеки, а також ролі інструментів економічної політики.

Т. А. Федотова, Е. Е. Дмитренко економічну безпеку країни визначають як

складну багатofакторну категорію, яка «...характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення держави на визначеному рівні, протистояння дестабілізуючій дії різноманітних чинників, внутрішніх та зовнішніх, а також забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [7].

На думку Л. І. Дмитриченко, економічна безпека – «... це стан держави, за якого вона має можливість створювати і розвивати ефективні умови для перспективного розвитку та зростання добробуту громадян» [5].

В. І. Франчук вважає, що «...економіка й безпека – категорії не лише взаємозумовлені, а й нерозривні. За своєю суттю вони являють дві грані одного й того ж процесу, який відображається категорією існування» [23].

Цей перелік визначень можна було б продовжити і всі вони, на нашу думку, мають право на існування і розробку, що свідчить про високий ступінь невизначеності в підходах до сутності економічної безпеки країни. У той же час, як ми вважаємо, доцільно виділити наступні основні елементи архітекtonіки цього поняття, серед яких:

- наявність системи національних економічних інтересів і загроз, як сукупності умов і факторів, що їм протистоять. Їх взаємодія має характер взаємозаперечення в рамках єдиної держави і є джерелом розвитку категорії «економічна безпека»;

- статичний аспект економічної безпеки – як стан і потенціал економіки, інститутів влади, держави, суспільства;

- динамічний аспект – діяльність суб'єктів суспільно-економічної формації задля досягнення цілей економічної безпеки;

- наявність мети – реалізація національних економічних інтересів; надання ефективної протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам; досягнення гармонійного соціально-економічного розвитку країни; забезпечення незалежності національної економіки, її стабільності і стійкості, конкурентоспроможності, здатності до постійного оновлення та вдосконалення; підтримка соціально-політичної стабільності в суспільстві; визначення суверенно, без втручання ззовні, шляхів і форм свого соціально-економічного розвитку;

- механізм економічної безпеки держави;

- спеціальні сили, засоби, технології, які призначені для актуалізації національних економічних інтересів, надання протидії загрозам, що формуються, як правило, великими державами;

- продуктивні сили економічної системи держави, економічні технології, що використовуються для створення і підтримки економічного потенціалу і його розвитку.

Таким чином, економічна безпека держави це – процес прогресивного розвитку суспільно-економічної формації (динамічний аспект), а також організаційно оформлений, стійкий, саморозвинений матеріальний і соціально-економічний комплекс (інституційний аспект), в межах якого при актуалізації національних економічних інтересів, відбувається виділення і формування структурних об'єктів, їх організація і взаємодія, для ефективного задоволення матеріальних потреб суб'єктів суспільства, які динамічно розвиваються, та задля оптимізації функціонування в регіональному і світовому економічному просторі.

Як показує аналіз, зміст діяльності в сфері економічної безпеки держави включає в себе:

- визначення життєво важливих національних економічних цілей і пріоритетів, які представляють синтез економічних інтересів особистості, суспільства і держави;

- формування соціально-економічної моделі, яка виступає в ролі соціального ідеалу;

- розробку, в залежності від стану економіки, цілей і завдань розвитку довгострокових, середньострокових і короткострокових економічних планів, програм для реалізації національних економічних інтересів, реформування і розвитку економіки;

- виявлення, характеристику, оцінку зовнішніх і внутрішніх загроз як систему умов і факторів, що створюють небезпеку для життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави;

- розробку системи якісних категорій, показників стану економіки, які повинні стати найважливішим орієнтиром при розробці та експертизі законодавства; соціальних, економічних та інших програм; прийнятті рішень з усіх найважливіших державних проблем;

- визначення і моніторинг факторів, що підривають соціально-економічну стабільність суспільства, що передбачає створення інформаційно-аналітичної системи, що дозволяє оперативно відслідковувати динаміку якісних і кількісних показників економічної безпеки;

- підготовку науково-обґрунтованих прогнозів зміни внутрішніх і зовнішніх умов і факторів, що впливають на стан економічної безпеки країни;

- створення механізмів, що дозволяють своєчасно інформувати відповідні державні структури про випадки, коли фактичні чи прогнозовані параметри соціально-економічного розвитку відхиляються від порогових значень;

- розробку і реалізацію комплексу державних заходів щодо виходу країни із зони небезпеки, які включають політичні, економічні, інституційні, організаційні, військові, юридичні, адміністративні, оперативно-розшукові та інші заходи;

- створення системи державного контролю за реалізацією прийнятих рішень;

- визначення основних напрямків діяльності органів державної влади та управління в галузі економічної безпеки;

- розробку системи правового регулювання відносин у сфері економічної безпеки країни;

- розробку і реалізацію державних програм стосовно забезпечення економічної безпеки;

- організацію і проведення наукових досліджень в галузі економічної безпеки;

- проведення експертизи найважливіших законодавчих, нормативних актів, урядових рішень з питань економіки з позицій економічної безпеки;

- фінансування діяльності щодо забезпечення економічної безпеки;

- нагляд і контроль за дотриманням законності при забезпеченні економічної безпеки держави.

Необхідно зазначити, що така схема є коштовною, відрізняється гнучкістю і передбачає формування самостійної підсистеми в державному апараті і економіці країни, призначеної виключно для реалізації функції економічної безпеки.

Серед основних, базових принципів побудови «української моделі» економічної безпеки слід зазначити:

- законність, суворе дотримання норм міжнародного права і національного законодавства;

- дотримання балансу економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави;

- своєчасність і адекватність заходів, пов'язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів;

- інтеграція національної економічної безпеки з міжнародною економічною системою;

- загальна безпека, що означає дотримання балансу життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, їх взаємну відповідальність;

- інформованість громадян суспільства з питань економічної безпеки.

З високим ступенем впевненості можна стверджувати, що реалізувати принципи загальної безпеки, а також інформованості громадян, ніколи не вдавалося в минулому, і наврядчи вдасться в майбутньому, тому що вони мають скоріше декларативний, ідеальний характер, і не є інструментом практичних дій.

Для формування «української моделі» економічної безпеки держави в нинішніх умовах доцільно передбачити розробку:

1. Концепції економічної безпеки, яка визначає форму організації знань, що дає цілісне уявлення про сутність, структуру, функції, цілі, тенденції розвитку економічної безпеки держави [5, 14, 15].

2. Стратегії економічної безпеки, що включає в себе: систему національних економічних інтересів; характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці; визначення критеріїв і параметрів стану економіки, що відповідають вимогам економічної безпеки; механізм забезпечення економічної безпеки країни, захисту її життєво важливих інтересів на основі застосування всіма інститутами державної влади правових, економічних та адміністративних заходів впливу [6, 8, 9].

Так, для розробки стратегії економічної безпеки, як вважає В. І. Криленко, «...потрібна організація всебічного моніторингу економіки та суспільства для визначення системи внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на стан економічної безпеки та мають можливість трансформуватись у загрозу безпеки» [9].

Для реалізації поставленої стратегічної мети необхідне виконання низки завдань, які б охоплювали всі сфери економіки. Зокрема, доцільно виділити макро- і мікроекономічні завдання.

До завдань макроекономічного рівня можливо віднести такі:

- стимулювання експорту та регулювання імпорту з метою захисту вітчизняних виробників;

- підвищення сукупного попиту;

- створення сприятливого інвестиційного клімату з метою трансформації заощаджень в інвестиції;

- сприяння гальмуванню зростання цін тощо.

Завданнями мікроекономічного рівня можна вважати:

- введення ринкових принципів взаємодії суб'єктів економіки;

- перехід грошових і виробничих ресурсів від слабких збиткових підприємств до економічно ефективних виробників;

- фінансову і виробничу підтримку перспективних підприємств та ін.

Організаційно, системою безпеки держави є сукупність спеціальних органів і служб державного управління та виконавчої влади, а також сукупність засобів, методів і заходів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз (Рис.).

Таким чином, стратегія економічної безпеки розробляється і реалізується в рамках проведеної державою економічної політики. Окрім того, законодавчі та інші нормативно-правові акти повинні проходити перевірку на відповідність принципам економічної безпеки.

Рис. Система економічної безпеки держави

Джерело: опрацьовано автором на основі [6, 8, 9].

Висновки

З огляду на вищевикладене, феномен економічної безпеки держави має досить складну, синтетичну внутрішню структуру, зміст якої, на нашу думку, розкривається через сукупність умов і факторів, які забезпечують: економічну ефективність, економічну незалежність, стабільність і стійкість національної економіки, а також здатність економіки до саморозвитку і прогресу.

Основними, базовими принципами побудови «української моделі» економічної безпеки є: законність, баланс економічних інтересів, своєчасність і адекватність заходів безпеки, інтеграція національної економічної безпеки з міжнародною, взаємовідповідальність, загальна безпека та поінформованість.

Узагальнені напрями формування «української моделі» економічної безпеки держави в нинішніх умовах передбачають, насамперед, розробку концепції та стратегії економічної безпеки.

Література

1. Біленчук П. Д. Економічна безпека України в контексті небезпек, ризиків і загроз національним інтересам України: політико-правові та соціально-психологічні засади / П. Д. Біленчук, Ф. М. Ведмідь // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №5. – С. 38-39.
2. Бухвальд Е. Макроаспекты экономической безопасности: факторы, критерии и показатели / Е. Бухвальд, Н. Гловацкая, С. Лазуренко // Вопросы экономики. – 1995. – №1. – С. 25-35.
3. Голіков І. В. Сутність та еволюція поняття «економічна безпека» / І. В. Голіков // Проблеми економіки. – 2014. – №1. – С. 309-314.
4. Дегтяр І. М. Шляхи подолання тіньової економіки – забезпечення економічної безпеки країни [Текст] / І. М. Дегтяр // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №4. – С. 64-67.
5. Дмитриченко Л. І. Государственное регулирование экономики: методология и теория : монография. – Донецк : УкрИТЭК, 2008. – 330 с.

6. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько : монографія. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
7. Економічна безпека як прояв національних економічних інтересів України / Т. А. Федотова Е. Е. Дмитренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2012/3-4/20124.htm>
8. *Загашвили В. С.* Экономическая безопасность России / В. С. Загашвили. – М. : Юристъ, 1997. – 239 с.
9. *Криленко В. І.* Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки / В. І. Криленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.esopoty.nauka.com.ua/?op=1&z=1779>
10. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 17.
11. *Кочетов Э. Г.* Геоэкономические ориентиры антикризисного развития России / Э. Г. Кочетков // Российский экономический журнал. – 1996. – №7. – С. 64 -71.
12. *Левчук О. В.* Економічна безпека України в умовах глобалізації / О. В. Левчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 6. – 2015. – С. 190-193. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/38.pdf>
13. *Лыкшин С.* Развитие экономики России и ее реструктуризация как гарантия экономической безопасности / С. Лыкшин, А. Свиноренко // Вопросы экономики. – 1995. – №1. – С. 115-125.
14. *Ляшенко О. М.* Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія // О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожий. – Луганськ : Елтон, 2010. – 282 с.
15. *Мунтян В. І.* Економічна безпека України / В. І. Мунтян. – К. : КВІЦ. – 1999. – 464 с.
16. *Орлов А.* Угрозы в социальной сфере: их диагностика и возможности упреждения / А. Орлов // Вопросы экономики. – 1995. – №1. – С. 107-118.
17. *Пороховский А.* Экономически эффективное государство: американский опыт / А. Прохоровский // Вопросы экономики. – 1998. – №3. – С. 81-89.
18. *Предборский В. А.* Економічна безпека держави : монографія / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – с. 131.
19. *Птащенко Л. О.* Сучасні проблеми та особливості інформатизації національної економіки України / Л. О. Птащенко // Економіка і регіон. – 2009. – №3. – С. 8-11.
20. *Скопин А.* Региональная политика и экономическая безопасность / А. Скопин // Вопросы экономики. – 1995. – № 1. – С. 119-126.
21. *Тамбовцев В.* Объект экономической безопасности России // Вопросы экономики. 1995. – № 1. – С. 45-53.
22. *Фаминский И.* Открытая экономика и внешнеэкономическая безопасность / И. Фаминский // Вопросы экономики. – 1995. – 1. – С. 65-78.
23. *Франчук В. І.* Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки [Текст] : монографія / В. І. Франчук. – Л. : ЛьвДУВС, 2010. – 440 с.
24. *Шевченко О. Ю.* Посилення відкритості економіки: вплив на фінансову безпеку країни [Текст] / О. Ю. Шевченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №3. – С. 3-6.

УДК 338

С.В. Євтушенко
викладач кафедри економіки
та менеджменту підприємств,
Університет економіки та права «КРОК»

Оцінка та регулювання інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі України

У статті досліджено стан інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі за ресурсно-функціональним та прибутково-інвестиційним підходом, і запропоновано матрицю оцінки інвестиційної безпеки видавничо-поліграфічної галузі.

Ключові слова: інвестиційна безпека галузі, загрози, видавничо-поліграфічна галузь.